

Силабус дисципліни (курсу)

«Контроверсійні питання історії України»

Ступінь освіти: магістр

Освітньо-
професійна

програма: Історія та археологія

Галузь знань: В Культура, мистецтво та
гуманітарні науки

Спеціальність: В9 Історія та археологія

Посилання на курс у системі
дистанційного навчання:

<https://posekmodule.km.ua/course/view.php?id=1424>

Семестр:

Кількість

кредитів:

Мова викладання:

2

4

українська

Розклад занять: <https://kpdi.edu.ua/studentu/rozklad-zanyat>

Керівник курсу

П.І.П. Кучеров Геннадій Геннадійович

наукова ступінь: кандидат історичних наук

вчене звання доцент

Контактна
інформація:

Тел. (096) 297-54-86

e-mail: kucherovgennadij@gmail.com

Опис дисципліни

Мета вивчення навчальної дисципліни	формування у здобувачів вищої освіти цілісного та об'єктивного розуміння складності історії як процесу, науки та історичної пам'яті; засвоєння студентами магістратури різних наукових трактувань та вироблення ґрунтовної власної точки зору з приводу окремих суперечливих питань з української історії.
Кількість кредитів	4
Загальна кількість годин	120
Кількість модулів	1
Форма навчання	денна
Статус навчальної дисципліни	нормативна
Перелік навчальних дисциплін, які мають бути вивчені раніше, перелік раніше здобутих результатів навчання	«Історія державотворення України», «Історія мілітарної потуги в Україні»

Формування програмних компетентностей та результатів навчання

Індекс матриці ОПП	Програмні компетентності та результати навчання
ЗК01	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК02	Здатність працювати автономно.
ЗК03	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
ЗК04	Здатність спілкуватися іноземною мовою.
ЗК05	Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
ЗК06	Здатність працювати в міжнародному контексті.
ЗК07	Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
ЗК08	Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.
СК01	Здатність виявляти та досліджувати історичні й археологічні джерела різних видів, аналізувати наукові тексти, узагальнювати інформацію.
СК02	Здатність здійснювати історичні й археологічні дослідження з визначеної тематики, в тому числі використовуючи методологічний інструментарій інших гуманітарних і соціальних наук.
СК03.	Здатність презентувати та обговорювати результати досліджень і професійної діяльності у сфері історії та археології.
СК04	Здатність виявляти специфіку в підходах до вирішення проблем в галузі історії та археології представників різних наукових напрямів та шкіл, критично осмислювати новітні досягнення історичної науки.
СК05	Здатність розробляти і реалізовувати наукові та прикладні проекти у сфері історії, археології та/або дотичні до них міждисциплінарні проекти.
СК 06	Здатність здійснювати експертний аналіз в предметній області.
СК 07	Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах фахової передвищої та вищої освіти, наукових установах.
СК08	Здатність працювати в міжнародному контексті і реалізовувати спільні проекти у сфері історії та/або археології з європейськими та євроатлантичними інституціями.
СК 09	Здатність використовувати сучасні цифрові інструменти і технології для проведення досліджень та професійної діяльності у сфері історії та археології.
СК 10	Усвідомлення принципів академічної доброчесності та норм професійної етики.
ПР01	Аналізувати теоретичні та методологічні проблеми сучасної історичної науки, критично оцінювати стан проблеми та результати останніх досліджень.
ПР05	Планувати і виконувати наукові дослідження у сфері історії та археології, висувати та перевіряти гіпотези, обирати методи дослідження, аналізувати результати, обґрунтовувати висновки.
ПР07	Зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з питань історії та/або археології до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються

Структура курсу

Години занять					Тема	Результати навчання
Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	Самостійні		
14		8		32	Змістовий модуль №1.	
2				4	Тема 1. Вступ до курсу.	Поняття контroversійних питань при вивченні історії України. Роль і місце дискусійних питань на уроках історії. Необхідність викладання контroversійних питань історії України у вищій школі. Наслідки уникнення розгляду дискусійних проблем.
2				4	Тема 2. Специфіка викладання історії України.	Підходи до вивчення історії України. Сучасні вимоги до аналізу історичних джерел. Формування ключових компетентностей під час викладання історії України у вищій школі. Оперування інформацією як одна з ключових груп компетентностей в змісті історичної освіти.
2		2		4	Тема 3. Контroversійні проблеми курсу історії України та методика їх викладання.	Методика вивчення контroversійних питань історії у вищій школі. Методичні прийоми у вивченні історії України. Використання відеосвідчень очевидців на заняттях із історії України. Використання мемуарів при вивченні контroversійних питань історії України: методичний аспект. Проблеми викладання дискусійних питань.
2		2		4	Тема 4. Особливості викладання контroversійних тем	Наважитися чи обійти контroversійні теми? Способи реагування на ризики. Викладання чутливих та контroversійних тем за допомогою діалогових форм. Екологічність заняття: що це і навіщо? Емоційна екологічність заняття: як її досягти? Психологічна екологічність заняття: як її досягти? Конфлікти: як підійти до них екологічно? Чутливі й

Години занять					Тема	Результати навчання
Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	Самостійні		
						контroversійні теми та благополуччя сімейних відносин. Травматичні теми. Мова ненависті та реакція на неї. Особливості сприйняття чутливих тем підлітками. Психологічні рекомендації педагогам/педагогиням.
2				4	Тема 5. Створення сучасного українського історичного наративу.	Поняття наративу. Традиційна схема української історії. Багатоетнічна історія України. До нової історії України. Завдання залучення української історії до світового історичного наративу.
2				4	Тема 6. Історія, політика та пам'ять в Україні.	Зародження проєкту «Лікбез: історія без цензури». Лікбез і українська історіографія. Українська державність: наступність і розриви. Багатонаціональна Україна. Імперська історія. Двадцяте століття: жертви чи злочинці?
2		2		4	Тема 7. Контroversійні питання середньовічної історії. Проблема походження українського народу.	Дискусійні питання виникнення державності у східних слов'ян. Формування Руської держави. Сучасна концепція виникнення держави на Русі. Стереотипи на шляху до розуміння походження українського народу і назви країни. Дискусійність проблеми походження українського народу. Погляди на спадщину Київської Русі за часів СРСР. Сучасні підходи до пояснення старокиївської державності. Інтерпритація образів давньоруських князів у національному гранд-наративі.
		2		4	Тема 8. Контroversійні питання ранньо-модерної історії України	Українсько-московський договір 1654 р. та його оцінка в історіографії. Гадяцький договір 1658 р. в історіографії. Гетьман Мазепа в історичній пам'яті України. Гадяцький договір у польській історіографії. Мазепа і мазепинці у контексті політичного конфлікту місцевої знаті

Години занять					Тема	Результати навчання
Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	Самостійні		
						та іноземного абсолютизму в Центральній-Східній Європі.
16		8		42	Змістовий модуль №2.	
2		2		6	Тема 9. Українська революція 1917-1921 рр.: контроверсійні питання.	«Українська революція» у науковому дискурсі: суперечності оцінок і висновків. Проблеми термінології Української революції 1917-1921 рр. Проблеми хронології Української революції 1917-1921 рр. Сила та слабкість Української революції. Українська революція: хто програв і хто виграв? Дискусійні питання конституційного оформлення української державності у 1917-1921 рр. Дискусійні питання історії ЗУНР.
2				6	Тема 10. Переосмислення ролі С.Петлюри та значення військово-політичного союзу України з Польщею (1920 р.).	Трактування ролі С.Петлюри та військово-політичного союзу України з Польщею (1920 р.). в українській історіографії. Сучасна польська історіографія україно-польських відносин у 1920 р. Інтерпретація ролі С.Петлюри та військово-політичного союзу України з Польщею (1920 р.). у сучасній російській історіографії.
2				6	Тема 11. Контроверсійні питання Голодомору як геноциду.	Історична довідка про підготовку Голодомору. Важкий шлях до правди про Голодомор. Ставлення до Голодомору в Україні українських і російських істориків. Дискусія щодо кількості жертв Голодомору в Україні. Актуалізація теми Голоду західною та зарубіжною українською історіографією.
2		2		6	Тема 12. Україна у Другій світовій війні (1939-1945 рр.): контроверсійні питання.	«Друга світова війна 1939-1945 років» чи «Велика Вітчизняна війна 1941-1945 років»: термін має значення. Роль і значення “українського питання” в роки Другої світової війни. Встановлення у Західній Україні у 1939-1941 рр. радянського режиму та його

Години занять					Тема	Результати навчання
Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	Самостійні		
						оцінка. Роль українців та українського національного фактора в Червоній армії в роки Другої світової війни. Участь українців у збройних силах нацистської Німеччини. Особливості радянської історіографії та доробків зарубіжних вчених. Полемічний характер питань щодо ОУН і УПА. Проблема колабораціонізму. Радянські партизани у війні: друзі чи вороги українського народу?
2		2		6	Тема 13. Українсько-польське протистояння у 1939-1947 роках	Україно-польські відносини у 20-30-х роках ХХ ст. Боротьба ОУН з польським режимом. Проблема володіння західними землями України в умовах німецько-радянської війни. Волинська трагедія 1943 р. та її наслідки. Тракткування Волинської трагедії польськими та українськими істориками. Українсько-польський конфлікт 1943 р. на Волині: аналіз за методикою геноцидних студій. Суперечки навколо кількості жертв волинських подій. Причини, перебіг та наслідки операції „Вісла”.
2				6	Тема 14. Переосмислення діяльності ОУН-УПА у працях українських і зарубіжних дослідників	Польська історіографія діяльності ОУН-УПА. Українська історіографія діяльності ОУН-УПА. Радянсько-російські оцінки діяльності ОУН-УПА. Проблема колаборціоналізму. Вимушена і добровільна колаборація. Відмінності українського колабораціоналізму від західноєвропейського.
4		2		6	Тема 15. Українсько-російські відносини в історичному дискурсі	Дискусійні питання щодо причин вторгнення росії в Україну. Чи повинна була Україна «офіційно оголосити війну» росії? Інтерпретація російсько-українського конфлікту західними експертами.

Години занять					Тема	Результати навчання
Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	Самостійні		
						Використання росією історії як зброї в протистоянні з Україною. Спростовуємо російський міф, що Україну створив Ленін. Використання путінського режиму міфу про «Велику Вітчизняну» в агресії проти України. Україна та росія – кінець братерства. Чому українці та росіяни історично – не «братні народи»? Історія України та росії це історія протистояння, а не братерства.
30		16		74	Всього	

Політика освітнього процесу

Нормативна база освітнього процесу доступна за посиланням

<https://kpdi.edu.ua/publiczna-informatsiia/polozhennya-yaki-reglamentuyut-diyalnist-instytutu>

Дотримання умов доброчесності	Дотримання положень Кодексу академічної доброчесності НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут».
Очікування	Організація освітнього процесу та відвідування занять відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»» Оцінювання знань відповідно до «Положення про рейтингову систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут»».
Відвідування занять	Відвідування лекційних, практичних та семінарських занять з дисципліни є обов'язковим для всіх студентів відповідно до розкладу.
Відпрацювання пропусків занять	Студент, який пропустив заняття, самостійно вивчає матеріал за наведеними у силабусі джерелами інформаційного забезпечення і ліквідує заборгованість під час консультацій. За умови неповажної причини пропуску заняття, оцінка за завдання буде знижена. Відпрацювання пропусків занять відбуваються відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу».
Допуск до екзамену	Відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу» всі студенти, котрі не мають пропусків занять (відпрацювали пропуски занять) допускаються до іспиту.
Підсумкова модульна оцінка	Результати модульного контролю оцінюються за 100-бальною шкалою та доводяться до відома студентів не пізніше трьох днів з часу його проведення із внесенням результатів у документи обліку успішності студентів. Студенти, які до початку сесії мають хоча б з одного модульного контролю (змістового модуля) менше 60 балів, не одержують підсумкову оцінку і не допускаються до екзамену рішенням навчального відділу як такі, що не виконали

	навчальної програми з дисципліни. Деталі, щодо підсумкового модульного контролю окреслені у «Положенні про організацію освітнього процесу»
Експериментальна оцінка	Результати екзамену оцінюються за 100-бальною шкалою і включаються в підсумкову (рейтингову) оцінку з дисципліни з відповідним ваговим коефіцієнтом, як це передбачено у схемі оцінювання (див. нижче у розділі «Розподіл балів, які отримують студенти»).
Підсумкова оцінка з дисципліни	Підсумкова оцінка з дисципліни розраховується як середня арифметична зважена з оцінок змістових модулів, включаючи екзаменаційну (див. нижче у розділі «Розподіл балів, які отримують студенти»).

Верифікація результатів навчання

Шкала оцінювання з навчальної дисципліни у балах за всі види навчальної діяльності, яка переводиться в оцінку за шкалою ECTS та у чотирибальну національну шкалу:

Сума балів за шкалою Інституту	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Іспит	Залік
90-100	A (відмінно)	Відмінно	Зараховано
82-89	B (дуже добре)	Добре	
75-81	C (добре)		
65-74	D (задовільно)	Задовільно	
60-64	E (достатньо)		
35-59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)	Незадовільно	Не зараховано
1-34	F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)		

Розподіл вагових коефіцієнтів за змістовими модулями оцінювання складових поточного та підсумкового контролю результатів навчальної діяльності студентів з вивчення дисципліни «Контроверсійні питання історії України»:

Іспит:

Змістовий модуль №1	Змістовий модуль № 2 Рейтингова (підсумкова) оцінка за змістовий модуль 2, враховуючи поточне опитування)	Іспит	Рейтингова (підсумкова) оцінка з навчальної дисципліни
---------------------	---	-------	---

									(100 балів)
20 %				40 %				40 %	100
T1	T2		T8	T9	T10	...	T15		

Критерії оцінювання складових поточного контролю навчальної діяльності студента

Компетенції (знання, уміння та навички), продемонстровані на навчальних заняттях (практичних, семінарських, лабораторних, враховуючи знання з тем, що виносяться на самостійне опрацювання) оцінюються за 100-бальною системою.

Оцінка в балах (за 100-бальною шкалою) за всі види навчальної діяльності	Критерії оцінювання
98-100	Студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію; займається науково-дослідною роботою; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах.
94-97	Студент володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, круглі столи тощо); спроможний за допомогою викладача підготувати виступ на студентську наукову конференцію; самостійно вивчити матеріал; визначити програму своєї пізнавальної діяльності; оцінювати різноманітні явища, процеси; займає активну життєву позицію.
90-93	Студент володіє глибокими і міцними знаннями та використовує їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та суперечності різних процесів; робить аргументовані висновки; практично оцінює сучасні тенденції, факти, явища, процеси; самостійно визначає мету власної діяльності; розв'язує творчі завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні дисципліни; використовує знання, аналізуючи різні явища, процеси.

Оцінка в балах (за 100-бальною шкалою) за всі види навчальної діяльності	Критерії оцінювання
86-89	Студент вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує знання у дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить поняття, категорії, нормативні документи; формулює закони; може самостійно опрацьовувати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички.
81-85	Знання студента досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; вміє аналізувати, робити висновки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак з окремими неточностями; вміє самостійно працювати, може підготувати реферат і обґрунтувати його положення.
75-80	Студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими теоріями і фактами, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; за допомогою викладача може скласти план реферату, виконати його і правильно оформити; самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовувати термінологію; скласти таблиці, схеми.
70-74	Студент розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхнево аналізувати події, ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час розв'язування розрахункових завдань за алгоритмом, користуватися додатковими джерелами.
65-69	Студент розуміє сутність навчальної дисципліни, може дати визначення понять, категорій (однак з окремими помилками); вміє працювати з підручником, самостійно опрацьовувати частину навчального матеріалу; робить прості розрахунки за алгоритмом, але окремі висновки не логічні, не послідовні.
60-64	Студент володіє початковими знаннями, здатний провести за зразком розрахунки; орієнтується у поняттях, визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі.
50-59	Студент намагається аналізувати на основі елементарних знань і навичок; виявляє окремі властивості; робить спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру; за допомогою викладача робить прості розрахунки за готовим алгоритмом.
35-49	Студент мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні „так” чи „ні”; може самостійно знайти в підручнику відповідь.
1-34	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними: відповідає на запитання, які потребують відповіді

Оцінка в балах (за 100-бальною шкалою) за всі види навчальної діяльності	Критерії оцінювання
	„так” чи „ні”.

Оцінювання модульних контрольних робіт здійснюється за 100-бальною системою.

Оцінювання захисту навчального матеріалу, що виноситься на самостійне вивчення для студентів заочної форми навчання здійснюється за 100-бальною системою.

Оцінювання іспиту здійснюється за 100-бальною системою.

Інформаційне забезпечення курсу:

Основна література	1. Артимишин П., Костюк О. Ідеологема «Русского міра»: виникнення, генеза, сприйняття в Україні: аналіт. доп. / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів 2019. 84 с. 2. Бевз Т. "Українська революція" у науковому дискурсі: суперечності оцінок і висновків. Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2017. Вип. 5-6. С. 68-80. 3. Боляновський А. Українські військові формування в збройних силах Німеччини: (1939-1945); Львів. нац. ун-т імені І. Франка, Канад. ін-т укр. студій Альберт. ун-ту. Львів: [б.в.], 2003. 685 с. 4. Боримський В. Польсько-український союз 1920 р. у посткомуністичній польській історіографії. Вісник Черкаського університету. Серія "історичні науки". Черкаси : Черкаський національний університет ім. Б.Хмельницького, 2014. №9. С. 27-33. 5. Верменич Я. "Війни ідентичностей": українсько-російське цивілізаційне протистояння у когнітивно-дискурсивному вимірі. Нарис / Відп. ред. В. А. Смолій. НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2023. 87 с. 6. Волинь-43: міфи і реальність : зб. наук. праць / упорядники М. М. Кучерепа, А. Г. Шваб. Луцьк : Вежа-Друк, 2019. 320 с. 7. Гадяцька унія 1658 року: контрверсії минулого і сучасність: збірник статей за матеріалами Міжнародної наукової конференції (4-5, 16-17 вересня 2008 року). Полтава : ПОІППО, 2009. 184 с. 8. Гадяцька унія 1658 року / Редкол. П. Сохань, В. Брехуненко та ін. Київ, 2008. 342 с. 9. Гай-Нижник П. Переосмислення ролі С.Петлюри та значення військово-політичного союзу України з Польщею (1920) в сучасній
--------------------	---

українській історичній пам'яті // Спадщина Пілсудського та Петлюри. Минуле, сьогодення та майбутнє партнерства Польщі та України. Монографія. Київ: Ніка-Центр; Люблін: Видавництво УМКС, 2021. С.60–78.

10. Горбатюк В. (2023). Павло Скоропадський: прибічник консерватизму чи політик-реаліст? Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: історичні науки, (41), 193–205.

11. Гай-Нижник П. Що нам відповісти полякам? Симетрично і по-братськи з огляду минулого й дивлячись на майбутнє. URL: [https://hainpyzhnyk.in.ua/doc/2017\(07\)08dopysy.php](https://hainpyzhnyk.in.ua/doc/2017(07)08dopysy.php)

12. Геноцид українського народу: історична пам'ять та політико-правова оцінка: Міжнар. наук.-теорет. конф., Київ, 25 листопада 2000 р.: Матеріали / Редкол.: В.А. Смолій та ін, Київ; Нью-Йорк: Вид-во М.П. Коць, 2003, 596 с.

13. Гетьман Іван Мазепа: постать, оточення, епоха. Зб. наук. праць / Відп. ред. В. А. Смолій, відп. секр. О. О. Ковалевська. Київ: Інститут історії України НАНУ, 2008. 398 с.

14. Голодомор 1932-1933 років в Україні: злочин влади – трагедія народу: док. і матеріали / Держ. ком. архівів України, Центр, держ. Архів громад, об-нь України ; кол. упоряд.: В.С. Лозицький (кер.) [та ін.]. Київ: Генеза, 2008. 504 с.

15. Грицак Я. Як і коли з'явилась назва “Україна”. URL: <https://localhistory.org.ua/videos/bez-bromu/iak-i-koli-ziavilas-nazva-ukrayina-iaroslav-gritsak/>

16. Залізник Л.Л. Від склавинів до української нації: Навч. посібник з етнології українців. Київ, 1997. 256с.

17. Івангородський К. В. Етнічна історія східних слов'ян у сучасній історіографії (український, білоруський і російський дискурси) : [монографія] / К. В. Івангородський. Черкаси : Вид. Ю. Чабаненко, 2018. 422 с.

18. Іваненко В., Якунін В. ОУН і УПА у Другій світовій війні: проблеми історіографії та методології. Дніпропетровськ: Арт-Прес, 2006. 424 с.

19. Іванова А.Ю. Дискусійні питання конституційного оформлення української державності у 1917-1921 рр. Правова держава : щоріч. наук. пр. / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, Нац. акад. наук України; [редкол.: Ю. С. Шемшученко (голов. ред.) и др.]. Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. Вип. 29. 2018. С.497-505.

20. Історія Криму та кримськотатарського народу. Навчальний посібник. / Бекірова Г., Іванець А., Тищенко Ю., Громенко С., Абласв Б. Київ: «Кримська родина»; «Майстер Книг», 2020. 200 с.

21. Історія України та Росії це історія протистояння, а не братерства – Володимир В'ятрович. URL: <https://history.rayon.in.ua/news/498691-istoriya-ukraini-ta-rosii-tse-istoriya-protistoyannya-a-ne-braterstva-volodimir-vyatrovich>

22. Інтерпретації російсько-українського конфлікту в західних

наукових і експертно-аналітичних працях / За ред. В.Кулика. Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2020. 328 с.

23. Ісаєвич Я. Проблема походження українського народу: історіографічний і політичний аспект. URL: <https://www.historians.in.ua/index.php/en/doslidzhennya/1855-yaroslav-isaievych-problema-pokhodzhennia-ukrainskoho-narodu-istoriografichni-i-politychnyi-aspekt>

24. Кромф І. Як путінський режим використовує міф про «Велику Вітчизняну». URL: <https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/rosiysko-ukrayinska-viyna-istorychnyy-kontekst/yak-putinsky-rezhym-vykorystovuye-mif-pro-velyku-vitchyznyanu-viynu-v-agresiyi-proti-ukrayiny>

25. Кузьо Тарас. Війна Путіна проти України. Революція, націоналізм і криміналітет / Пер. з англ. Андрія Павлишина. Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, 2018. 560 с.

26. Кучеров Г.Г. Протистояння радянського режиму з товариствами «Просвіта» Правобережної України у 1921 р. II Всеукраїнська науково-практична онлайн-конференція «Московсько-українське мілітарне та світоглядне протистояння: історія і сучасні виклики», яка відбудеться 11–12 грудня 2024 р. С.46-48.

27. Кучеров Г.Г. Необхідність викладання контрверсійних питань історії України у закладі вищої освіти. Інновації партнерської взаємодії освіти, економіки та соціального захисту в умовах інклюзії та прагматичної реабілітації соціуму: Матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції (м. Кам'янець-Подільський, 22-23 травня 2025 р.). Кам'янець-Подільський : НРЗВО КПДІ, 2025. С.218-220.

28. Лисенко О. Є. Друга світова війна як предмет наукових досліджень та феномен історичної пам'яті. Український історичний журнал. 2004. № 5. С. 3-16.

29. Лисенко О.Є., Маєвський О.О. Дегуманізація образу українців у російському пропагандистському дискурсі: Нарис / За ред. В. Смолія. Київ: Інститут історії України НАН України, 2023. 110 с.

30. Міщенко М. Україна та Росія – кінець братерства. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/ukraina-ta-rosiia-kinets-braterstva>

31. Новітні міфи та фальшивки про походження українців. Збірник статей: Популярне видання. Київ, 2008, 136 с.

32. Олег Баган. Дискусія “війна за історію: чому Росія «краде» українське минуле?”. URL: <https://ukrpohliad.org/blogs/dyskusiya-vijna-za-istoriyu-chomu-rosiya-krade-ukrayinske-mynule.html>

33. Патриляк І. К. Українсько-Польський збройний конфлікт у роки Другої світової війни. Спроба синтетичного погляду. Сторінки історії. 2014. Вип. 37. С.148–159.

34. Польсько-українські стосунки в 1942-1947 роках у документах ОУН та УПА: у 2 т. / Відп. ред. та упоряд. В. М. В'ятрович. Т. 1. Війна під час війни. 1942-1945. Львів: Центр досліджень визвольного руху, 2011. 792 с.

35. Романько І.І. Історія України. Україна у Другій світовій війні.

	Навчально-методичний посібник. Кропивницький : КЛА НАУ, 2016. 76 с. 36. Російсько-українська війна. Енциклопедичний глосарій / Упорядники: д. і. н., проф. А. Киридон, к. і. н., доц. А. Іваненко; за заг. ред. д. і. н., проф. А. Киридон. Київ : Державна наукова установа «Енциклопедичне видавництво», 2024. Вип. 1. 352 с. 37. Смолій В., Степанков В. Українська національна революція XVII ст. (1648-1676): Україна крізь віки. Київ: Видавничий дім «Альтернативи», 1999. Т. 7. 351 с. 38. Спадщина Пилсудського та Петлюри. Минуле, сьогодення та майбутнє партнерства Польщі та України. Монографія / В. Балюк, М. Дорошко, В. Парухта ін. ; наук. ред. ІЗ. Балюк, Ю. Макар, М. Дорошко. Київ : Ніка-Центр; Люблін : Видавництво УМКС, 2021. 424 с. 39. Сучасна світова історіографія. Посібник для студентів історичних спеціальностей університетів. Львів: Паіс, 2007. 312 с. 40. Сухий О. Сучасна українська історіографія національно-визвольного руху періоду другої світової війни: рецепції та виклики. Вісник Львівського університету. Серія історична. 2017. Випуск 53. С. 19–57. 41. Тиліщак В. Спростовуємо російський міф, що Україну створив Ленін. URL: https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/rosiysko-ukrayinska-viyna-istorychnyy-kontekst/sprostovuyemo-rosiyskyu-mif-shcho-ukrayinu-stvoryv-lenin 42. У пошуках правди: 36. матеріалів міжнар. наук. конф. “Українсько- польський конфлікт на Волині в роки Другої світової війни: генезис, характер, перебіг і наслідки”, Луцьк, 20-23 травня 2003 р. / Упорядн. В. К. Баран, М. М. Кучерепа, М. В. Моклиця, В. І. Гребенюк. Луцьк: РВВ “Вежа” Волин, держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2003. 536 с.
Додаткова література	43. Бондар В. Сучасна українська історіографія: підсумки і виклики // Історіографічні дослідження в Україні: зб. наук, праць. Київ, 2014. Вип. 25. 44. Власов В.С. Роль і місце дискусійних питань на уроках історії. Практична філософія і Нова українська школа: збірник тез Всеукраїнської науково-практичної конференції, 16 травня 2019 р., м. Київ. Київ: НАПН України, Інститут педагогіки НАПН України, 2019. С.37-39. 45. Гломозда К. Сучасні погляди на проблему переосмислення історичного минулого // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 15. 2006- 2007. С. 842-854. 46. Горобець В. Гадяцький договір 1658 р. – чому угода так і не стала унією? (Про перспективи та проблеми реалізації проекту у 360-ліття його укладення) / В. Горобець // Український історичний журнал. 2018. № 5. С. 21–45. 47. Грицак Я. Тези до дискусії про УПА // Страсті за націоналізмом. Історичні есеї. Київ: Критика, 2004. С. 90-113. 48. Зашкільняк Л.О. Україна між Польщею й Росією: історіографія

та суспільна свідомість // Український історичний журнал. 2005. № 5. С. 95.

49. Зашкільняк Л.О. Міжнародна наукова конференція у Львові «Виклики сучасної історіографії: світовий та український контексти» // Український історичний журнал. 2002. №2. С. 152.

50. Зашкільняк Л.О. Україна та Росія: війна цивілізацій // Російська окупація і деокупація України: історія, сучасні загрози та виклики сьогодення: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 2016 р.) / Упор. П. Гай-Нижник. Київ: «МП Леся». 2016, С. 12-31.

51. Іванова А. Ю. Дискусійні питання конституційного оформлення української державності 1917-1921. Правова держава : щоріч. наук. пр. / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, Нац. акад. наук України; [редкол.: Ю. С. Шемшученко (голов. ред.) и др.]. Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. Вип. 29. 2018. С.497-505.

52. Козицький А. Українсько-польський конфлікт 1943 р. на Волині: аналіз за методикою геноцидних студій. Український історичний журнал. 2019. № 6. С. 4-19.

53. Кондратюк К. Дискусійні питання історії ЗУНР. Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність: Зб. наук. пр. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2009. Вип. 18. С. 710-717.

54. Кондратюк К. Волинська трагедія 1943 року в оцінках сучасних українських і польських істориків // У пошуках правди: Зб. матер. міжнар. наук, конфер. «Україно-польський конфлікт на Волині в роки Другої світової війни: генезис, характер, перебіг і наслідки». Луцьк, 20-23 травня 2003 р. Луцьк, 2003. С. 439-445.

55. Марущенко О.В. Сучасна вітчизняна історіографія українського самостійницького руху першої половини 1940-х рр.: стан і перспективи наукового пошуку // Галичина. 2017. Ч.29. С.280-285.

56. Петровський В.В. Українсько-російські взаємини в сучасній західній науковій літературі (1991-2001 рр.). Харків, 2003.

57. Питання „спільноруськості” Київської Русі в дискусії з проблеми українського націогенезу в українському середовищі Галичини та еміграції початку 30-х рр. ХХ ст. // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки: Міжвід. зб. наук. пр. 2004. Вип. 12. С. 295-320.

58. Плохій С.М. Якої історії потребує сучасна Україна? Український історичний журнал. 2013. № 3. С. 4-12.

59. Рябенко С. «Друга світова війна 1939-1945 років» чи «Велика Вітчизняна війна 1941-1945 років»: термін таки має значення. <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2472344-druga-svitova-ci-velika-vitciznana-termin-taki-mae-znacenna.html>

60. Свідерська О.М. Контroversійні питання історії України: український та зарубіжний гранд-наративи. Навчально-методичний посібник. Хмельницький: ХІ ПА, 2020. 20 с.

61. Смолій В., Степанков В. Українська національна революція середин XVII ст.: проблеми, пошуки, рішення. Київ: Ін-т історії НАН

	України, 1999. 107 с. 62. Удод О. Російсько-українська історіографічна війна: лекція / За ред. В. Смоля. НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2023. 28 с. 63. 13 Important Ways to Teach Sensitive Social Studies Topics. URL: https://thesouthernteach.com/blog/sensitive-social-studies-topics/ 64. Tips for Tackling Sensitive History & Controversial Current URL: https://k12database.unc.edu/wp-content/uploads/sites/31/2019/06/TipsControversialIssues.pdf 65. Teaching controversial and sensitive issues in history education for secondary schools. URL: https://rm.coe.int/16806513e7
Інформаційні ресурси	66. wikipedia.org/wiki 67. Pidruchniki.ws(українські підручники онлайн) 68. in.ndu.edu.ua/ua/biblr 69. archive.nbuv.gov.ua 70. Український інститут національної пам'яті: https://uinp.gov.ua 71. Інститут історії України Національної академії наук України: http://historv.org.ua 72. Електронний архів українського визвольного руху: http://avr.org.ua 73. Історична правда: https://istpravda.com.ua 74. Локальна історія: https://localhistorv.org.ua/ 75. Україна Incognita: https://dav.kviv.ua/uk/article/ukravina-incognita 76. ютуб канал «Історія без міфів» https://www.youtube.com/@IstorivaBezMifiv

Гарант освітньої програми

Анатолій СКРИПНИК

В.о. завідувача кафедри інклюзивної освіти,

реабілітації та гуманітарних наук

Анатолій СКРИПНИК